

ПОДІУМ

“...СЛОВА БЕЗ ОДЯГУ МЕТАФОР ...”

Дмитро Шупта. Межінь: Лірика. – Одеса: Друк, 2000. – 250 с.

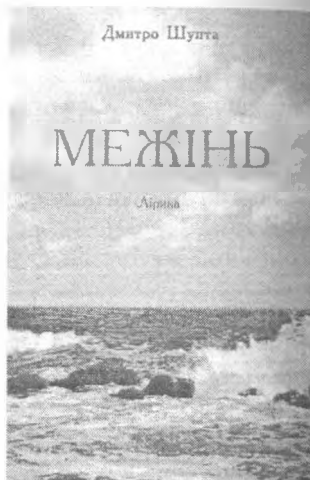
Як не погодитись із класичним висловом славної Ліни Василівни Костенко, що “Поезія – це завжди неповторність...” А зустріч із новою поезією – це теж неповторність...

Коли в поле зору потрапляє нове поетичне видання, знайомлячись із творами, прагнеш уявити і автора, як натуру творчу і по-своєму незбагненну, невідому до кінця, так і розгадати задум його твору.

Нині важко охарактеризувати всі нові твори, що з’являються в Україні, зважаючи на малий тираж, відсутність системи книгорозповсюдження. Багато видань не доходить і до Одеси. І, читаючи звіт Секретаріату за 1996—2001 роки “Про творчу роботу Національної Співки письменників України” у “Літературній Україні” за 11 жовтня 2001 року, на жаль, не зустрінеш більшості імен наших земляків (крім А. Глушчака та О. Різниченка), які видали свої твори за цей між двома з’їздами період.

Нова книга Дмитра Шупти, лаурета Міжнародної премії імені Григорія Сковороди, — це справжнє ліричне переживання нашої складної і суперечливої дійсності як у минулому, так і сьогодні.

Не відкриття, що книжки, звичайно, читають з першої сторінки, інколи з анотації, а далі все підряд чи просто перегортаючи сторінки.

Поетичну збірку Дмитра Шупти "Межінь" почала читати з обкладинки. Дизайн обкладинки О.Піщурнікової. Блакитне море, прибій і поле золотого соняшника на фоні блакитного неба... Це тонка настроєвість поетичного доробку автора. Вже у першому вірші, яким відкривається збірка, "Зустріч весни" перед нами персоніфікований образ моря і степу і авторське прохання-заклик:

Хай повіє морськими вітрами
І вітрами із вільних степів.

Назва книжки має, як мені здається, глибокий підтекст. І кожен читач, як і сам автор, вправі трактувати роль, функцію заголовка по-своєму.

Слово "межінь" має в українській мові декілька значень (звернулася до Грінченківського і Нового тлумачного словника української мови у чотирьох томах): МЕЖЕНЬ, МЕЖІНЬ — 1. Низький рівень води в річці, озері (переважно влітку). Зимова межень. 2. Середина літа, час, коли річки мають низький рівень води. Настояща добич (у рибалок) – то межінь. Сказано – літо: на все хороше.

Розуміння літературного твору як художнього світу вже міцно увійшло у критичну літературознавчу свідомість. Переважно воно стосується великих епічних творів. Коли ж ідеться про лірику, то тут під художнім світом, як правило, мають на увазі творчий доробок автора загалом. Читаючи "Межінь", виразно відчуваєш, як окремих вірш творить отой неповторний універсум – художній світ, який надивовижу суголосний з універсумом збірки. Квінтесенція "Межені" знаходить себе у віршах, строфах, рядках. Можемо говорити про те, що поетові вдалося досягти досить цікавого ефекту – архітектонічної цілісності, вивершеності збірки.

Дмитро Шупта – поет дуже цікавий, самобутній і давно сформований як мистецька особистість. У автора солідний літературний доробок (більше 20 поетичних збірок). Це твори і соціально-філософські, і глибоко інтимні. Поезії всіх збірок могли б претендувати і на двотомне видання.

Як відомо, лірика істотно пов'язана з інтимними почуттями. Рецензована збірка з цієї точки зору є досить оригінальним явищем. У ній досить мало інтимної лірики у традиційному, усталеному, розумінні цього слова, але натомість поетові вдається істотно інтимізувати громадсько-патріотичну інтонацію, яка позбавлена декла-

ративності, але перейнята щирим людським переживанням: Шупту-лірика неможливо відділити від Шупти-громадянина. Можливо, це саме та єдність, якої так бракує нам у житті. Його — лірика суто про наше складне та суперечливе сьогодення, коли знецінюються одвічні святі почуття про вірність, любов, порядність, моральне здоров'я нації, а також її екологічна захисна енергетично-духовна аура.

У віршах відтворена духовна біографія і рідної Полтавщини, й України взагалі. Вражає витончений естетичний смак і довершеність форми вірша.

Наш поет не тяжіє до складної форми висловлення, модної зараз. Його фрази притаманна легкість. Зовнішня простота його поезії врешті-решт постає як істинна мудрість, поетичне передчуття і прийняття істини людського існування, тієї прозорої гармонії, яка дарує нам відчуття щастя.

В аналізованій збірці постає споконвічний степ, цикадний степ під Одесою, село під високими зорями, улюблене Чорне море, яке він називає Руським морем, морем Святослава, широкославним морем козацьких чайок. Поет, закоханий у море, складає гімн і проорокує вічність йому у поезії “І будеш ти!”:

І будеш ти, моє одвічне море,
У світі цім, як небо і земля.

Чорне море для автора збірки “Межінь” — це і наше славне місто Одеса, його минуле. Поезію “Одеса” поет іронічно починає твердженням: “Минулого нема — проігноруй минуле”. І це прямий виклик проти безпам'ятства. Можна погоджуватися чи ні із думкою: скільки років Одесі — більше 200 чи 600 років, але те, що наше місто має праукраїнське коріння — це факт незаперечний.

Дмитро Шупта — оптиміст і вірить, що Одеса стане перлиною українською, бо “стоїть козацький дуб в Одесі вже триста років” насторожі. У чотирьох поезіях, об'єднаних назвою “Означеність”, поет виступає справжнім патріотом. У першому вірші “Місто сонця” не приховує своєї закоханості у місто-герой:

Ах, надморська перлино, Одесо,
Королево південних морів!

.....
Жодне місто у цілому світі
За красою не рівня тобі.

Поет створює напрочуд щирий вірш "У Купальську ніч", згадуючи епізод, що Анна Ахматова (Горенко) народилася в Купальську ніч на Великому Фонтані в Одесі, на дачі Саракіні.

Гостре відчуття несправедливості, болю за одеситів проймає серце поета у вірші "Микола Вороний", бо не знаємо його місця поховання:

Від тебе не залишилося й золи,
Коли твоя скінчилася опала.

Але хочеться висловити віру в те, що час усе розставить на свої місця.

У кожному місті є особливо привабливі місця. У славній Одесі поет називає і Потьомкінські сходи, і альтанку Воронцова, театри і парки, веде читача приморською зоною від Ланжерона до Великого Фонтана і до 411-ї батареї. Присвячує Дмитро Шупта поезії і Крижанівці, і Кароліно-Бугазу.

Про що б не говорив у своїх творах поет, погляд його звернутий у небо України. Усі його помисли про рідну землю:

Земле-паво, земле, рідна пані,
... рідна Україна,
Батьківщина сонячна моя.

Почуття гордості і глибокого душевного неспокою звучить у поезії "Степовий край":

Праскіфська Україно степова,
Ти сонцем зачарована в любові.
Та спокоєм зачовгані слова,
Що душу краяли Маланюкові.

Пишучи про Україну, Шупта-лірик не забуває і про Людину, оспівує велич українського духу, розмірковує над долею народу, над правом жити у вільній державі. Тому і з'являються вірші-посвяти нашим сучасникам. Професору Григорію Андрійовичу В'язовському присвячена поезія "Живодайне джерело". Його ім'я вимовляю з особливим пієтетом, Учителя поважали за глибокі знання, за інтелігентність, людяність... І під поетовими словами можуть підписатися всі, хто знав мудрого Вченого:

Адже тільки нашу грішну Землю
Скарбом обдаровано таким.

Редакторів “Вечірньої Одеси” Борису Федоровичу Дерев’янку написаний у Вічність проникливий вірш “Мандрівка по воді”, поетові-побратиму Борису Андрійовичу Нечерді – “Підсумок”. І ще ціла низка хвилюючих роздумів-посвят письменникам Олексі Різникову, Ніні Строкатій та Святославу Караванському, вченим-філологам Івану Бондаренку (Україна) і Хіно Такао (Японія).

Начальнику Одеського морського торговельного порту Миколі Пантелеймоновичу Павлюку присвячений вірш “Зима в порту”. Це визнання Людини-Мецената і Добročинця Одеси, Героя України. До речі, Дмитро Шупта на першій сторінці рецензованого видання висловлює щире вдячність адміністрації Одеського морського торговельного порту за фінансове сприяння виходу книжки “Межін”.

Не може не схвилювати читача і поезія “Спогад”, яка сприймається як зустріч естетів (Григорій Сивокінь, Віктор Іванисенко, Василь Захарченко, Володимир Сорока), які слухають музику поезії Василя Стуса.

А поет, що торкається клавішів,
Важить більше, ніж просто поет.

Звертає на себе увагу те, що у збірці надзвичайно мало сюжетних віршів. Питома вага належить споглядальній ліриці – цей спосіб діалогу зі світом настільки інтенсивний і своєрідний, що так і хочеться сказати: поет формує нову жанрово-стилістичну модальність в сучасній українській поезії.

Звернувся митець і до вишуканої віршової форми народів Сходу рубаїв. Об’єднані ліричні поезії назвою “Розлігайтеся, сумніви, пріч!” Чотиривірш сприймається як викінчений мініатюрний твір. Виражаючи певну думку, підкреслену в останньому рядку строфи, рубаї поета мають глибокий філософський зміст.

Орю я, сію чи дозріле жну –
Несу життя постійну тяжину.
Мій час мине – мені про це відомо,
І я його уже не дожену.

Ми часто бідкаємося, що живемо у збідненому мовному світі, лексичні обшири рідної мови для більшості з нас істотно звужені, уніфіковані, спрIMITизовані. Зустрічаючись з поезією Дмитра Шуп-

ти, в якийсь момент розуміємо, що непогано було б звернутися до словника – щось треба уточнити, якесь слово незрозуміле, якесь дратує. Але поступово згоджуєшся, що потрапляєш у сферу витонченого, різнобарвного українського слова, яке бринить тонкими емоційно-смысловими відтінками, огранює енігматичну поетичну думку. Увага до форми, копітка робота зі словом дає підстави сподіватися, що збірка "Межінь" знайде свого вдячного читача-слухача, бо лірика – це образно-чуттєве наближення до Абсолюту через слово, через спілкування.

Зустріч із справжньою поезією – це діалог душ.

Як підкреслив Юрій Мушкетик на III з'їзді письменників України: "Мистецтво не може бути монологом. Це – діалог з людьми". Своєю поезією Дмитро Шупта прагне спілкування, співрозмови і співпереживання з читачами-слухачами. Спілкування з поетом приносить справжню естетичну насолоду. Поліглот і ерудит, поет може і вмiє зацікавити й закохати у поезію.

Час – то великий мудрець. Безсумнівно, роздуми і пошуки відповідей на питання, поставлені поетом, знайде розумний читач-слухач.

Любов Ісаєнко